

ЯИЧЭ ЖЫВЫ Ў ХАЦЕ ДУХ

Неверагодна, але факт: у вясковай хаце ў вёсцы Рудка, што ў Пінскім раёне, дзе нарадзілася, а потым і напісала свае першыя вершы вядомая беларуская паэтэса Яўгенія Янішчыц, - змрочнае запусценне, гуляе вецер.

Чаму так здарылася?

Адказ на гэта пытанне рана ці позна давядзеца шукаць як мясцовым уладам, так і радзе Саюза пісьменнікаў, шматлікім прыхільнікам творчасці Жэні Янішчыц, якія не губляюць надзеі, што добраў прыкметай у нашым духоўным жыцці стануть штогоднія святы паэзіі на радзіме слыннай зямлячкі. Яна заслухала таго, каб збралаць нас усіх, хто не ачарсцеве душой, і заўсёды заставацца разам.

Газета «Народная трывуна» ад 14 чэрвеня 1997 года.

Аўтару гэтых радкоў было крыху больш за 18, калі ён разам з пачынающим паэтам Міколам Федзюковічам, які толькі-толькі вярнуўся з войска, у першы і ў апошні раз пераступіў парог хаты сям'і Янішчыцаў. У той год, вясной, я па запрашэнню рэдактара Аляксея Каўко пасля заканчэння сіэрдні школы пачаў працаўаць у Іванаве ў раённай газете.

І вось калі Мікола прыехаў у толькі што адноўлены райцэнтр, у рэдакцыю газеты, у якую дасылаў свае новыя вершы, неяк зусім спантанна ў абводах выснела гарачае жаданне з'ездзіць да Жэні Янішчыц. Як памятаю цяпер, надвячоркам селі ў вясковы аўтобус, якім і дабраліся да крайніх кропкі раёна. А ёй, здаецца, была вёска Скарацічы, адкуль да Жэнінай вёскі - падаць рукой. А ўжо адсюль, маладыя, жыццірадасныя і да таго не бесклапотныя, спяшаліся праз палеткі і сенажаці (каб не засцала ночь) пехатой. Мікола, канечне ж, чытаў свае вершы, апавядаў пра вясковую службу ў Печах, сібір. О, якай гэта была незабыўная, самая лёгкая і кароткая дарога ў жыцці...

Яна і прывяла нас на Жэнін падворак - рупліва дагледжаны, напоўнены знаёмымі вясковымі клюпатамі яго гаспадароў. Нас вельмі ветліва сустрэлі і Жэні, і яе старэйши брат, і Марыя Андэрэйна, маці. Яны хуценька згатавалі вячэрну, запрасілі нас, яшчэ зусім юных і сарамлівых, да стала, і нам усім - незалежна ад узросту, турбот - было так светла і радасна ў гэтай гасцінай вясковай хаце ў той вечар з чытаннем вершаў, ажыўленай гамонкай на самыя розныя тэмы вясковага жыцця.

А назаўтра раніцай Жэні знаёміла нас з яе ваколіцамі, рэчкай Ясельдай, самымі запаветнымі сцяжынкамі, што вялі на поле, дзе «мама снапы

вязала», на сенажаць, якая «вясной запілвалася вадой», каб поўтым аддзячыць вяскоўцу за яго руплівасць широкім і высокім стагамі. Ужо тады адчуvalася яе ўлюбенасць у родны край, землякоў, зауважалася яе адхуленасць, падзейнасць і адкрылася сэрца.

У адным з самых ранніх вершоў, дасланым аўтару гэтым радкоў, пачынаючая паэтэса звярталася менавіта да родных мясцін:

Сцежкі майго краю,
Мне па вас праісці!

Я адну жадаю

Выбраць у жыцці.

Вельмі шмат з таго, абы чым Жэні Янішчыц пісала ў Галоўчыцы - маю родную вёску, у Драгічынскім раёне, знайшло месца ў нататках «Іншою стаю я зялёных плёсця», змешчаных у часопісе «Беларуская думка» (N 9, стар. 167-173). Сёння ж, каб не паўтарацца, хацелася бы сказаць толькі вось абы чым. Па-першое, я надзвычай удзячны лёсу, Жэні, якая яшчэ юнай школьніцай павяла мяне, вясковага падлетка, у дзівосны свет паэзіі, навуцьла бачыцы яго прыгожым і непаўторным; па-другое, ганарусятым, што быў сведкам нараджэння яе першых вершаў, магутнага паэтычнага таленту, настойлівых пошукаў сцежак у жыцці.

Мой бацька, Васіль Фаміч (яму хутка сп摒іцца 90 гадоў) толькі-толькі пераехаў з хутара, не паспей пакласці ва ўсіх пакоях новай хаты нават падлогу, належным чынам добраўпарадкаваць падворак, але ўсё гэта не заўажалася. З кожным Жэнінім пісьмом у хаце рабілася намнога святлей, утульней, а ў сэрцы - больш святочна і лагодна ад кожнага яе радка, ад кожнага верша.

Гэта сёння я могу сказаць, што між нашымі хатамі, якія стаялі на значнай адлегласці адна ад другой, у розных вёсках, у розных раёнах, між намі, дзецымі палескай зямлі-карміцелькі, устанавілася нябачная для іншых духоўная сувязь, тады ж я проста, абы гэтым не думаў, не асэнсоўваў значнасці многага, што прыйшло з жыццёвым вопытам, пражытымі гадамі.

А таму не прытуляеца, а, наадварот, ўсё часцей і часцей вострымі асцючкамі працінае сэрца болі ад заўчастнай страты Жэні Янішчыц, асабліва тады, калі дастаю з шуфляды і ў які ўжо раз перачытаю яе пісъмы. А іх - аж 33!..

Яшчэ адзін стрэсавы выbuch давялося перажыць, калі даведаўся, што пустуе, зябне ад халодных вятроў Жэніна хата з недагледжаным падворкам, вось-вось зарасце да яе сця-

жынка. У гэта не хацелася ве-рыцы. Так, на старонках газеты з'явілася вышэй памяшчаная публікацыя з надзеяй, што ўсё зменіцца ў лепшы бок. Цяпер жа з палёткай можна ўздыхнуць. Сцежка да самага роднага, са-мага цёплага куточка вядомай беларускай паэтэсы Яўгеніі Янішчыц не зарасце!

Сюды вяртаюся ад скрух
З імжыстых суравеяў.
Яшчэ жывы ў хаце дух,
Бо мама сцены грэ...

Гэта Жэнін верш. Гэта яе вяртанне на сваю маленкую Радзіму, дакладней, другое на-раджэнне. Па ўсяму бачна, што раённы і мясцовыя ўлады прыслухаліся да думак, пажаданняў, выказанных больш года назад у нашай газете. І зробяць ўсё, каб належным чынам ушанаваць светлу памяць аб слыннай зямлячкы, адзначыць яе за-латы юбілей з дня нараджэння так, як гэта робіцца ў цывілізаваным свеце.

І самае найпершае, што не можа не радаваць, гэта тое, што ў раёне задоўга да маючых ад-быцца ўрачыстасцей стварылі аргамітэт па святкаванию юбілейнай даты. А неўзабаве ка-лектыў раённай бібліятэкі выступіў з ініцыятывой, каб прысвоіць ёй імя Яўгеніі Янішчыц. Цяпер бібліятэка, што знаходзіцца на вуліцы Іркуцка-Пінскай дывізіі, 35, носіць гэта імя. Менавіта адсюль пачнуцца ўрачыстасці, прысвечаныя ўша-наванню пасткі.

Затым шматлікія госці, у tym ліку з Рады пісьменнікаў, Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, аблвыканкама, гар-і райвыканкама, накіруюцца ў вёску Рудка, да Жэнінай хаты (цяпер ужо з мемарыяльнай дош-кай) - пакланицца яе светлай памяці, ускласці жывыя кветкі. У Парэцкай васьмігадовай школе іх гасцінна сустрэне настаўніца беларускай мовы Антаніна Сідарчук. Гэта яна, ніўрымслівая энтузіястка, зрабіла вельмі шмат, каб адкрыць у школе музей - імя паэткі. Антаніна Паўлаўна просіць усіх, хто ведаў Жэніо Янішчыц, сябраваў з ёй, дапамагчы экспанатамі, магчымы, добрымі парадамі.

І толькі пасля гэтага ў сельскім Доме культуры, што знаходзіцца паміж Веляніцай і Рудкай, адбудзеца ўрачыстасе свята паэзіі, а на месцы будучага сквера будзе закладзены памятны камень, пасаджана першое дрэва. Яго, магчымы, пасадзіць маці Жэні - Марыя Андэрэйна. Дай Бог, каб яна пры-ехала з Мінска (ёй 79 гадоў), каб не падвяло здароўе...

Мікола ПАНАСЮК.